

		БИЛТЕН ПЛАНЦАРСКОГ ДРУШТВА „РАДНИЧКИ“ БЕОГРАД	
Година 3.	Београд, од маја до новембра 1956 године	Број 5	Цена: по жељи, одредите сами

(фототипско издање)

ПРЕЛАЗ ПРЕКО МАТЕРХОРНА

Прво југословенско пречење *Lyon* и *Hörnli* гребена којим су правцима изведена прва два класична успона на Матерхорну.

Осећање које сам носио у себи, било је слично оном које се има у повратку нечем, нечем што се већ збило.

Било шта данас да кажем, још увек остаје шупљина у речи, коликогод да се потрудим да нешто опишем. Поготово, ако су то доживљавања ношена у себи.

Када смо сишли са воза у Шатион, италијанско исходиште за Матерхорн, да би нас аутобус после непуна два сата вожње дигао са 1000 на 2024 метара надморске висине у познато смучарско стециште Червина - Броил, нисмо још били сигурни да ли ћемо при повратку имати Матерхорн у правом смислу те речи - за собом. Матерхорн је, међутим, остао овај пут за нама. И мислим да су нам зато кораци у повратку преко његових распрслих глечера били дивовски велики, не толико што смо, следећи инстинктивно жељу да избегнемо невреме, хитали натраг у долину, колико да са веће дубине можемо опет гледати у његов виторог врх. Његова сенка, лежећи по долини исувише тешка да се пре новог свитања још једном подигне, није нам више уливала страха, нити је за собом вукла злослутност стрмина.

О њему нисмо причали много. Знали смо да га је освојио Вимпер, 14 јула 1865 год. са швајцарске стране по *Hörnli* гребену. Знали смо и то да је узалуд 6 година пре тога покушао да ово своје дело оствари са италијанске стране са Жан Антоан Карелом, обичним сељаком из долине Валтурнанжа, иначе незамењљивим водичем тога доба, коме је и самом још од 1857 год. ово постао једини животни циљ. Знали смо да је имао среће више од Карела, захваљујући само лакшој страни коју је одабрао за наставак својих покушаја, којом је отворен данас најлакши приступ на "најлепшу планину Европе". Но, нисмо знали какве су све тешкоће чекале Карела да одмах за њим узађе - као други - на теме Червина, како доморци називају ову прекрасну планину. Били смо први југословени који ће претраверзирати Матерхорн преко ова два класична успона - *Lyon* и *Hörnli* гребеном. Пријатност првенства мешала се тог дана са nelaгодношћу непознатог, непознатог у оних завршних 400 метара под врхом, одакле сам се стиснутих зуба, у сагласности са својим тадањим партнером вратио прошлог лета, са оним тако непријатним утиском потиштености када се нешто не освоји.

Којих два сата успона од Червина, непрегледним стрмим пашњацима шкрте горске траве, прескакања кладенаца и слапова којих је овде безброј и стижемо на 2800 метара, на којој висини из овлаш клесаних камених блокова стоји подигнута пријатна велика зграђа Рифуђо Орионде. Недалеко од куће, на малој заравни, дижемо "Велценбах". Тесан додуше, али довољно топао да на ветрометини

сакрије двоје у спаваћим врећама. Док сам на бензин-примусу припремао оброк, почело је и невреме. Једва да смо стигли да спремимо опрему, кад се из раствореног неба осуо град. Од кад се мотам по брдима, таквог још нисам доживео. Већи од ораха, парао је по танком гумираном крову да смо се, стрепећи, питали кад ће и по нама. На доласку ноћи, град је прелазео у ледену кишу, да би се наизменце доцније смењивао са снегом. Тад смо и заспали. Али не задуго. Готово истовремено, разбудило нас је урлање ветрова. Махинално, прихватили смо обојица за танке алиминиумске штапове. Као препуно једро, напињала се страна шатора окренута Фурген-седлу. Били смо у неизвесности да ли ће шатор издржати. Не сећам се да ли сам још гдегод морао тако да вичем на уши човеку до мене, да би ме овај фазумео шта хоћу. Тражио сам да из резервног веша, који смо прострли пода се, ископа његове ватиране рукавице. Лед је толико тукао по чукљевима смрзнутих прстију да је постајало неиздржљиво тек тако, голих руку, држати штапове шатора. Због грмљавине која се наставила, више сујеверја ради, избацили смо далеко уоколо сву гвоздену опрему из шатора. Срећом, сурласт "Хималаја"-улаз на сабору омогућио је довољно добро и брзо затварање, да нас није ни изнутра подухватио подвиљали ветар. Сутрадан, гледали су нас са неверицом, као фанатике, којима посебно уживање чини ношење с временом. Међутим, не верујем да им је падало напамет да смо на тај начин хтели уштедети по 1500 лира по особи, колико се овде плаћа по једној постељи.

Према искуству од прошле ноћи, легли смо када и кокоши домарке. И с правом. Следећа ноћ се мало разликовала од претходне. Само је јутро било већ ведрије. Тако смо у поодмакло доподне, с потребном опремом и нешто рациониране хране пошли ка глечеру. Пут нас води крај Кареловог крста, скромног и јединог споменика великану овога краја, подигнутог на каменој литици на дну зеленог глечера. Место на коме треба наскочити глечер означено је овећом пирамидом из камена. То је међународни начин облежавања свих места на којима претходник жели да помогне у налажењу правог пролаза кад планину заодене магла и невреме. Глечер не намеће неке посебне проблеме, изузев што захтева да се траверзира стрмином горњег руба, ради избегавања лавина из вршног дела стене, завитог у новонапали снег.

Нешто доцније, скрећемо улево у стрми кулуар који ће нас извести на Лион гребен, 400 метара над нама. Добро га познајем још од прошлог лета. Знам да сво време успона сипа у очи слеђени снег, да често и преко метар дубоким жљебом у слеђенон фирну, као низ тобоган лети огромно камење, ледени блокови и оштар зрнасти снег у таблама. Везани ужетом по целој дужини, лагано одмичемо ка вишем, што овде значи 'сигурнијем. Наочаре за снег добро су дошле, јер штите очи од неумитног одбљеска зракова сунца, које се примакло земљишту. Овде је лане одлетело четворо американаца, да их ниже доле прогута глечер, својим разјапљеним стоструким ждрелима. Можда их тек коју деценију касније, као оно недавно Винклера, избаци подземном бујицом на камење морене. Али и то зависи само од његове ћуди.

На два-три потега, којих стотинак метара над нама, чујемо гласове. Кад смо се већ докопали руба, уместо поздрава, водио се отприлике овакав дијалог: "Ако вам се жури – горе ћете наћи двоје мртвих" – "Шта кажу љуђи?" – "Двоје мртвих су, кажу, горе" – "Јел' ту то обичај! –"Изгледа да јесте". Били су Аустријанци. Довде су дошли директно из Броила, по јужној падини Теста дел Леоне. Успут су срели повратнике са врха. Од њих су чули ту вест. Негде на страни гребена, нестало је двоје наполитанаца. У невреме прошлог дана. Ови их нису пронашли. Па зашто би онда требало ми да их сретнемо! Саопштио сам партнеру да нам изгледа ни овом приликом није суђено да сагледамо врх. Мртве треба спустити натраг, у долину. Звучи као наумесно, али у овој ситуацији, то је било обично питање: "Да ли имате добра леђа, камаради?" – "Имамо. Зашто?" – Објаснио сам да је код нас члан горске службе спасавања дужан да, у зависности од околности, организује спасавање, па макар то било и обично ношење тела унесрећених. Аустријанци су флегматично слегли раменима, пруживши утешну информацију да је тај гробарски посао у овим крајевима ствар организације водича, а не ни њихова ни моја.

Даље смо пењали ћутке гребеном заједно, до бивака Амадео. У тој дивљини каменог хаоса окованог леденим рекама, као оаза у пустињи, добро долази ова дрвена колиба, изграђена искључиво добровљним радом љубитеља овог каменог колоса. Када планину захвати невреме, које је у овим крајевима безмало свакодневна појава, пријатан осећај сигурности добија човек када под топлим покривачем на скупном лежишту слуша где као топовске салве грме новим падавинама преоптерећени

гледери у свом лаганом али незадрживом току ка долини. Праскање стреха отргнутих са гребена повлачи за собом огромне широке лавине, за којина ускоро ништа друго не остаје осим широки траг и тутањ којим се проламају врхови.

Пењачи пристигли за нама донели су умирујућу вест, да су водичи једног од наполитанаца већ пронашли. У потврду те вести видимо 1000 метара под нашим ногама као мраве ситне прилике како обилазе око нечег ситног, безобличног, испруженог на глечеру. Оно што је касније допринело још мучнијој атмосфери тог поподнева, била је вест више: још двоје алпиниста из Минхена нестало је у Цмут Грату, гребену који се тек на врху саставља са нашим. Четворо их, значи, мање! И нехотице, ово те приводи размишљању.

Легли смо кад се смркавало. Запао сам у неко полуразмишљање. И притиснут размишљањем које нам се ретко кад наметне, те ноћи слабо сам спавао. Зора ме нашла будног.

Нисмо пошли пре шест, како сам намеравао, јер су се небом вукли сумњиви облаци. Пошли смо тек иза осам. Пењање нам није падало тешко као што сам то очекивао. Једна ноћ аклиматизације била је добродошла да нас снага није издавала а ни даха нам није понестало на напорним отсецима, ветром брисаним временом. Но једна ноћ још увек није била довољна да се и организам мога партнера привикне. На нос је потекла крв. Обична појава код многих, ненавикнутих на висину. Но, овога још увек није натерало да тражи повратак. Вели да му је потпуно престала тек када смо превалили врх.

Под Пиц Тхиндалом забрињује ме и наједном нешто – што ме не следи нити ми се одазива готово читави сат. Осигуравајући обојицу преко једног климавог, у гребену заглављеног камена, пењао сам опрезно за скоро половину дужине ужета, да бих га видео где својеглаво настоји да испење "нешто лакше", јер му се није свидело да иде онуда куда сам ја прошао. (По каснијој реконструкцији Ђогађаја који се два дана пре одиграо на овом гребену, ту негде је било место одакле су морали одлетети наполитанци у свом хиљадуметарском слалому низ јужну страну Матерхорна до глечера. Судаћи по ужету, које је остало читаво и пронађено два дана после несреће, сви изгледи указују на то, да партнери нису били добро навезани. Ни на једном крају уже није било прекинуто, није било ни пререзано, било је напосто развезано).

До под врх, време је било ветровито и ведро. Кад смо се попели, били смо у магли. Видик – баш никакав. Да није било великог гвозденог крста на уском гребену, готово не би ни знали када смо стрчали са њега. Ветар је било толико силовит да је тада изгледало сувише прозаично. У силазу, сустигли смо једну италијанску навезу и даље наставили пењање заједно. Већ у дубоки мрак, видећи да се не можемо докопати склоништа, решили смо се на бивак под ведрим небом. "Да ли сте већ често бивакирали?" – "Не, нисмо. Ово нам је први бивак..." По томе сам оценио да је умесније да га партнер и ја поставимо. У мраку напипане пукотине прогутале су серију клинова. Тако смо се навезали, имајући пред собом чак и уверљиву ограду, мада само из обичног перлон пењачког ужета. Ноћ смо провели на једној узаној каменој полици. Њих троје седећи скупљених ногу на мокром, смотаном остатку ужади, док сам ја остао да престојим у омчама. У моменту кад сам из ранца вадио винил бивак-врећу, довољно комотну да прими сво четворо, озебли прсти због рада без рукавица показали су се довољно неспретни да је испусте. Пажљиво осигуран од стране партнера, узалуд сам покушао да је пронађем на некој замишљеној избочини, насумице пењући у тмини стену за читаву дужину ужета под нама. У понору мрака, нестала је ка долини. Остали смо без ње.

Не знам кад је ког савладао сан. И ове ноћи ја сам опет размишљао.

Као у бунилу, из полусна прену ме пењачима тако познат осећај да се пропада у бездан. Опет цвокотање. На ногама, крутим као туђим, "пумпам" да би се згрејао; чучни, устај, чучни, устај... Не знам како дуго. У један мах, осврнух се према Цермату. Негде на висини око 1600 м, топло су подрхтавале сићушне светиљке. Мени, на 4200, изгледале су више иронично. "Ко те је терао да се вереш туда? Ко? Дај, реци!" Нико. Нико ме није терао. Можда, можда потреба да, када сиђем доле, будем задовољнији скромнијим но што сам био пре овог пењања.... И жалим што недостаје способности да на ово научим и друге. Али је већ доста да сам и себе научио...

И опет ме пригрли сан.

Једва да је почело да свиће и ми смо дигли бивак. Ускоро смо били далеко под Италијанима. Снег је већ увелико падао. Отпочело је невреме. После свега сат времена, били смо у *Solvey Hütte*. Значи,

толико је још било потребно да би ноћили испружени! Овде налазимо све, изузев двоје који су јуче били бржи од нас. Партнер би рађе да овде чекамо да се време умири. Међутим, налазимо да је паметније да бежимо ка долини. У 10, када смо кренули, увиђамо да је то паметно. Водичи, са клијентима на ужету, обрћу такође. Долина зове својом сигруношћу. Тек неки, безглаво настављају успон, да се поклоне врху кога неће честито ни видети, али кога, (зашто?) држе изнад вредности коју представљају тренутно њихови животи.

Око један, ми смо били на сигурном.

У *Hörnli Hütte*, у Швајцарској, после низ уверавања да је неразумно по невремену прећи преко глечера који нити са ове нити са италијанске стране не познајемо, "Фројлајн" нам ипак некако показа лежаје. Овде смо провели још једну разуларену ноћ. Били смо сретни што смо на сигурном.

Сутра. Сутра као да се није ништа догодило. Небо је опет било без крпице облака, планине у снежнобелом покривачу, а ми, ми са оним пуним осећањем у грудима које прожима када се нешто обави.

Грејани сунцем, спокојно смо ходали глечером који данас није миловао ни најмањи дашак ветра. Само су трагови новопопалих лавина парали заслепљујућу даљину бљештеће снежне пустоши.

Прешли смо границу која овде постоји тек на карти назначена. Да се гребен није ломио на две супротне падине, не би ни знали где је.

Морена је постајала све крупнија, Матерхорн се удаљавао за нама. Тако је, лагано, опет израстао у високи, достојанствен, монументални обелиск, парајући над собом небо без граница и мере.

Звонимир Блажина

КОМОВИ

На територији Црне Горе има доста планина чији врхови прелазе висину од 2000 метара. Ипак, већина тих високих планина има благе и затрављене странице које иду до врхова. Ту и тамо се нађе по нека стеновита вертикала која својом усамљеношћу не може да дочара декор правога високогорског терена. Па, ипак и те планине су лепе и заслужују посете које се морају рачунати у квалитетне походе. А планинара у њима нема. Не само у благим и релативно проходним, већ их нема ни у дивним и кршовитим планинама.

Због чега је то? Да ли су наши планинари омекшали у блиским домовима Авале, Космаја и Рајца, те не желе да иду у планине без комфора?

Ово питање би се могло опширно дискутовати, али то овде није циљ. Жеља је да се овим чланком опише једна мало позната планина, која својом висином и дивљином заслужује много више пажње. Ми смо на Комове дошли возом до Пећи и онда аутобусом и камионом преко Чакора и Андријевице до Трешњевика. Пут даље води преко Матешева за Никшић, одакле се исто тако може доћи на Трешњевик.

Трешњевик је превој на путу Матешево – Андријевица. То је заправо његова највиша тачка. У исто време, то је најнижа тачка у пределу између Бјеласице и Комова. Трешњевик се налази на надморској висини од око 1600 метара. То је, у ствари, група расутих кућа, док је на самом друму дом планинарског друштва из Андријевице. Од Трешњевика се ка Комовима креће благим успоном ка катуницама Штавна, који леже врло близу падина Васојевића Кома. За непун сат стиже се под саме стране Васојевића Кома и ми смо ту подигли логор. Ово место препоручујемо и другима, јер је лепа ливада, уоквирена шумом и блиском водом, заиста најбоље место на овој страни.

У току нашег боравка, трудили смо се да Комове што више обрадимо, те су све наше туре имале такав карактер. У тој обради, ми смо постигли успех захваљујући баш ранијим одласцима у необрађене високе планине, као и алпинистичком искуству. Без алпинистичке технике не би били у стању да извршимо обраду. Тако, на пример, прелаз преко гребена Васојевића и Кучког Кома, а нарочито овог другог, представља алпинистички подухват. Овакви походи су сем испитивачког карактера били истовремено и првенствено алпинистички успони.

Сами Комови имају облик потковице, чија су два краја окренута ка Северу. Источна страна потковице је Васојевића Ком Његов северни крај и највиши врх Васојевића Кома, зове се Баван (2460). Северна стена Бавана јо изразита вертикала од својих 400 метара. На њој је извршен успон III степена тешкоће. Алпинистима га препоручујемо као први, јер ће овде имати типичну стену Комова, како по рељефности и обиљу опримака, тако и по крушљивости. Даље ка југу, Васојевића Ком није изратити гребен, већ на врху има нешто равнијег терена са травом, а даље на југ разбијеног камења. У масиву Бавана постоји још један врх који се на путу преко гребена скоро и не осећа, али се између Комља - Цирка између Васојовића и Кучког Кома лепо види. У даљем делу ка југу, стена је врло кратка и сипари стижу до под гребен. Одавде се види да је врх, кога смо .ми ради сличности назвали Чипка, одвојен од гребена Васојевићевог Кома у само Међукомље. Пут гребеном је још једним делом могућ за планинаре, а то је до коте 2337. Даље се налазе кратки скокови, те је пут без ужета и знања алпинистичке технике непрепоручљив. На овом делу се налази један врх, нешто нижи од коте 2337, који има стену дугу 150 метара, окренут ка западу, тј. међукомљу. Ова стене је остала непрепењана. Сада гребен у оштром луку води ка западу, ка најнижој тачки потковице, превоју Царине.

Гледиште мештана да, сем Бавана, сав остали део Комова чине Кучки, нисмо могли да усвојимо. Племенска граница, успостављена ради испаше, не може да надвлада формацијску целину и једног и другог гребена. Оба гребена до Царина чине засебну групацију, како по повезаности гребена, тако и по вертикалама које се уздижу ка истоку и западу и тиме се одвајају у изразите масе. Оба гребена, заокрећући ка превоју Царине, нагло губе висину (нарочито Кучки Ком) и имају све ближе стране, тако да преко превоја имамо и коњски пут. Да резимирамо, наше је гледиште да Васојевића Ком у географском погледу чини источну половину потковице која иде од Бавана (2460) до превоја Царине.

Даље се, прво у правцу запада, да би се постепено заузео углавном северни правац, протеже Кучки Ком. Од Царина је гребен Кучког Кома благ и неизражен док не изађе под бок гребена који везује Љеворечке Комове Тарјак (1706) и Суви Врх (2029) са самим врхом Кучког Кома (2484). Љеворечки Комови представљају за појмове Комова врло благе и неизражене врхове са травом и нешто камења. Њихов гребен се саставља са овим што долази од превоја Царина. Пошто се овај гребен завршава нешто ниже, то се кроз лепо разуђен терен изађе на сам гребен Љеворечки Комови – Кучки Ком – кота 2484). Ова кота је највиши врх Кучког Кома и истовремено Комова уопште. Прилаз овим путем од Царина преко горе поменутог гребена, представља најлакши пут за највиши врх Комова.

Како се у гребену Кучких Комова налазе четири изразита врха који немају своје име, то смо им ми дали следећа имена према положају, односно висини. Ево их, пошавши од југа ка северу: Јужни врх (2484), Велики средњи врх (2483), Мали средњи врх (2470) и Северни врх (2483). Већ је речено да је сваки од њих изражен и одвојен нижим тереном и танким назубљеним гребеном. Пролаз преко овог гребена оцењен је са другим степеном тешкоће, са местимичним детаљима III степена. Зато се овај пут не препоручује без алпинистичке спреме. Већина ових врхова је неприступачна и приликом вршења првенствених успона извршени су и први успони уопште. На Северном врху постоји још један, мањи врх, али се он не може узети као пети Кучког Кома, јер представља један израштај у масиву Северног Врха.

У потковици коју чине Комови, налази се велика ледничка долина – Међукомље. Читав низ малих циркова, а нарочито са Кучких комова, улива се у овај главни. То ствара ванредну разуђеност и чини ову долину још лепшом. Валов међукомља смо, гледајући с врхова, поделили на два дела: Установили смо да од Малог, средњег врха, иде гребен дубоко у Међукомље и завршава се омањим носом. Међутим, у даљем наставку ка средишту Међукомља диже се масиван врх, кога смо због облика назвали Сто или Слон. Попевши од Малог средњег врха по гребену поменутог носа, иде се правом линијом на Сто. Овде се баријера која раздваја Међукомље прекида, али за кратко. На другој страни, у истој линији, из гребена Васојевића Кома излази врх Чипка. Овом граном Међукомље је подељено на горње Међукомље (Југ) и доње (Север). Само Међукомље се завршава једном стрмином, дубоком око 150 метара.

Кучки и Васојевића Ком настављају се у правцу севера благим, по стрминама шумовитим а на површини затрављеним венцом. Венац има висину око 1750 до 1850 метара. Између тих шумовитих страна је поток Љубаштица. Долина Љубаштица је наставак Међукомља.

У целом појасу око Комова налази се низ Катуна у којима се може добити "Бели смок", и тиме знатно олакшати исхрану. Воде у масиву Комова уопште нема, али је има у подножјима.

Недостатак времена онемогућио нам је да обрадимо вертикалну западну страну Кучких Комова. Надамо се да ће овај чланак распламсати нове групе, које ће својом делатношћу на Комовима допунити ову монографију.

У току боравка на Комовима, изведено је неколико алпинистичких успона и то: кроз северну стену Бавана, источни раз Малог средњег врха, гребен Кучког кома - од југа ка северу, средњи врх Кучког кома из Шкрбине ка северу гребена, гребен Васојевића Кома од севера ка југу. Том приликом, обиђени су сви врхови и коте у гребенима Комова.

Бранко Котлајић

ЦРНОГОРСКЕ ПРОКЛЕТИЈЕ

Наша тура не обухвата ни издалека читаве Проклетије, већ само њихов западни део. Ово углавном из два разлога: први зато што читаве Проклетије нису на територији наше земље и други, зато што смо њихов добри део већ прошли у летњој тури пре две године. Међутим, нама најважнији разлог био је у посебном интересовању које смо осећали према овом делу Проклетија од пре две године, када смо због близине границе могли само да привиримо у овај крај, што је још више појачавало наше интересовање. Онда смо схватили да је ово један део оних правих централних Проклетија. Један део оне планине дивље готово сурове лепоте, којој су Шиптари дали име Бјешка Немуна - Проклета планина.

Са Чакора, наш пут водио је стазом под Девојачким кршом преко Јечменишта у долину Комораче. После напорног успона на Чакор, овај део пута био нам је као шетња кроз парк који је природа сама начинила, заменивши шљунчане стазе меком планинском травом. Лепа четинарска и букова шума прихватила нас је, да нас заштити од јаког сунца, а дивљи пашњаци Јечменишта, прекривени бујном зеленом травом, наткриљеном морем жутих цветова, одмарали нас од дотле пређеног пута.

Из долине Комораче, преко гребена Скић, изашли смо на мост на Лиму, а прчко овога на друм који између Визитора и Плавског језера води ка Гусињу. Овде смо сачекали аутобус који нас је тек око 9 часова увече пребацио до Гусиња. Преноћили смо код јединог гусињског фотографа, с којим смо се спријатељили чекајући пред Плавом аутобус којим смо заједно дошли. Напустили смо Гусиње пошто смо се снабдели хлебом и оставили ранчеве код нашег љубазног домаћина. Циљ – долина Ропојане. Најзад, мој сан се бар делимично остварује. Ходам ћутећи, проговарајући само кад наиђем на неко место које нам је обојици добро познато. Са пар речи евоцирам успомене, а онда опет ћутимо и гледамо лево и десно. Весео сам, ходам певајући и хтео бих да будем безбрижан, али осећам немир у души. Као да ће Ропојана нешто учинити, а знам - дочекаће нас хладна и мирна, тако мирна да ће нам се чинити да је горда због своје раскошне лепоте, па нас и не примећује. Али, није сва чар Ропојане у задовољству које имају очи када је посматрају.

Ропојана су величанствена врата која воде у срце ове дивље планине, сурово лепоте. У срце Проклете планине, тог дивљег светилишта паганских богова. Проћи ћу улаз, али ћу остати на прагу, да одавде само посматрам високе, заснежене торњеве и горостасне вертикалне зидине из једног комада стене. Стара жеља претвориће се у чежњу, која ће се завући дубоко у моју душу, јер њено остварење не зависи од моје одлуке.

Ропојана је дело глечера који се са овог масива Проклетија кретао правцем југозапад-североисток, стварајући дубоку долину карличастог дна, са два крака у свом горњем делу. У ова два крака глечер је за собом оставио језера: језеро Личени Гштарс у једном, и групу Језерце од четири мања језера у другом краку. Крај долине затвара брана моренског наноса. Долина је дуга око 8 километара а широка неколико стотина метара, са просечном надморском висином од 1000 метара. Око ње су врхови који прелазе 2000 метара. Њен југоисточни крај завија према југу и пењући се у вис, води у подножје Маја Језерце, или Маја Поп Лука, како још називају највиши врх у Албанији, који достиже висину од 2694 метра. Источни руб долине чине стеновити одсеци Белића и Романа, а западни венац Везирове Браде и Подгајса, са

стеновитим врховима Маја Подгајс (на секцији Маја Поткајс, 2119 метара), Нештрашес (висока зараван са језером и котом 2220 метара) и брег Маја Каранфил, чија кота није измерена, вероватно зато што је на врх могуће изаћи само алпинистичким успоном, те на њега нико није изашао. Пошумљена падина ова два врха, окренута ка Ропојани, зове се Комљен. Горња два крака долине дели стеновита Чокиште и Маја Какиш у Албанији. Самом долином протиче река Вруја или Грља, напајана водом из неколико врела, која иначе са околних планина понире кроз кречњак. На крају долине, река се сручује у камени котао, 15 метара дубок, и пресеца моренску брану, чинећи минијатурни кањон потпуно вертикалних страна, тако тесан да њиме само вода протиче.

У Вусању, јављамо се граничарима и од њих сазнајемо да је пред нама група неких планинара са двојицом граничара. На почетку Ропојане прикључују нам се два мештана - Шиптара. Од њих сазнајемо да је југозападни део Белића уствари Роман планина. Из Ропојане се граница између ове две планине јасно оцртава стеновитим скоком, при чему је плато Романа виши од платоа Белића, мада овај други има вишље врхове. Пролазимо крај једног дивног врела, обраслог дрвећем, са стеновитим дном и водом као растопљени сафир, да ускоро затим скренемо улево. Стрмим успоном кроз шуму, излазимо на Застан-колибе. Дочекује нас пуцњава пред катунима. То су деца пуцала жеравицом као пушкама. Жар од дрвета стављали су на картон и по њему ударали маљима од дрвета, пуцајући на тај начин јаче него прангијама. Овде налазимо оне планинаре који су са двојицом граничара пошли пре нас. Са овако увећаном групом, напуштамо Застан-колибе и излазимо на превој Штегуј зане, одакле се лепо види Језерце са своја четири језера. Сад је пред нама потолина, гропа Кориц, а иза ње уздиже се гранични гребен према Албанији са маркантном фигуром геометријски правилне камене пирамиде врха Маја Алис (2246 метара). Обилазимо Група Корис са леве стране и избијамо на гранични превој Ђаф Валбоне. Одавде граничном линијом полазимо на Маја Росале (2300 м.), највећи врх Романа. Даље силазимо ка огромном цирку између Маја Росале и Маја Росита, где се раздвајамо у две групе. Једна – већа - са Џавидом на челу, силази у дно Цирка, да одавде пође натраг у Ропојану. У другој групи смо Дарко, Бранко и ја. Из Цирка, успињемо се рубом једне огромне вртаче налик на вулкански кратер, на Маја Розит (2522 метара), највећи врх Белића. За нама долази један Шиптар. Мислим да је одавде најлепши поглед на централне Проклетије. Силазимо натраг у дубоки Цирк под Маја Розитом и полазимо ка Ропојани за Џавидовом групом. Сада увиђам да је Белић много рељефнији него што ми је то изгледало када сам га пре две године посматрао са Подгајса. Море вртача, циркова и стеновитих скокова - секција мало може да помогне у овом терену. Пролазимо крај катуна који нису уцртани на секцији и чија имена не знамо. У сумрак силазимо на Ропојану крај оног лепог врела, а одатле до Гусиња.

Устајемо у рано јутро пакујемо ствари, крећемо преко њива. Циљ: долина Доље и Вајуше. Ова долина је сусед Ропојане. Налази се са друге стране Везирове Браде и Подгајса. Долином протиче река Доља, која код истоименог села прима леву притоку Бистрицу. У горњем току, где лети пресушује, река Доља зове се Вајуша. Долина Вајуше, по лепоти мада друкчија, достојан је сусед Ропојане. Док је Ропојана величанствена вратница Проклетија, која својом грандиозношћу и лепотом обећава улаз у високу планину дивље, готово сурове лепоте, дотле је долина Вајуше један мали пример дивље лепоте саме планине, која се овде и завршава кратким планинским венцима, све нижим и питомијим, који се на крају утапају у питому долину Врмоше. Долину Вајуше, која се пружа правцем југ-југозапад и север-североисток, са истока окружује венац Везирове Браде и Подгајса, а са запада Маја Попадија, Волушница и Караула. Долину затварају са југа стеновити, врлетни, безимени врхови, спојени у вертикалан камени зид оивичен снежницима и сипарима. Био би то мали рај за наше алпинисте да најлепше стене нису на Албанској територији. Ипак, има и за нас доста посла у стенама Нештрашеса и брегова Маја Каранфил. Разапели смо наш шатор поред карауле Застан. Са командиром који нас је врло љубазно примио и псом граничаром Фрицком, излазимо на Волушницу (1795), па са ове на Маја Попадију (2036).

Понедељак 10.VII 1956 год. Устајемо око 5 часова. Спремамо се на брзину, стављамо пар залогаја у уста и крећемо. Командиру поручујемо да смо отишли да покушамо успон на Маја Каранфил правцем који смо му показали јуче са Маја Попадије.

На путу ка Трећој Ливади сватили смо да нисмо понели ни водђе ни хране. Ово нам се касније осветило у стени. Са Треће Ливаде скренули смо у лево, прошли кроз шуму па преко сипара ушли у

широки кулоар између стеновитих огранака Нештрашеса и Брегуа. Кулоар је засут блоковима камења, али успон кроз њега не захтева алпинистичку пењачку технику. Само на једном месту је заглављена повећа каменчина, стварајући на путу превис од пар метара висине. Савлађујемо га слободним пењањем уз десни бок кулоара. Нешто изнад овога наишли смо на поток кристално бистре воде. Толико сам се обрадовао, да сам се сместа сложио са Бранковом примедбом да будале имају срећу, мада ми се овај комплимент не свиђа. Продужили смо ка излазу, где се кулоар шири у пространи цирк, прекривен снежаником. Одавде је потицао поток на који смо наишли, а понирао је у кулоару, те га зато није било на улазу у кулоар. Из цирка, сви путеви воде кроз стену. Заступљени су сви степени тешкоће, у зависности само од изабране смери. Ми полазимо десно ка већ изабраном севорозападном бриду Маја Каранфила. Под стеном се навезујемо и преко јако затрављеног бока излазимо на брид над самом границом шуме, тј. изнад врха највиших четинара. Налазимо засек на бриду који пружа лепу полицу за осигуравалиште али и мало незгодан старт за успон самим бридом. Зато Бранко, као први, најпре пречка левим боком па косо навише излази на брид. Добацио ми је да пазим на пречку, јер је крушљива и више га нисам видео. Осећао сам како ми уже равномерно клизи кроз шаке и слушао сам ударце чекића о клинове. Значи да је добро напредовао, мада је крушљиво. Најзад, читаво уже развукло се између нас. Сад је на мене ред да пењем. Бранко ми довикује да не може да ме осигурава због јаког трења ужета о карабинер у цик цак закуцаних клинова, све док не извадим први клин. Полазећи у пречку, помишљам да ће ми ово бити први пут да пењем са осећањем кује има први у навези. Имам пред собом обиље опримака, али који слабо држе. Први клин је тек на крају ове крушљиве пречке. Десно надамном је неприступачни брид, испод мене близу 100 метара ничега, па сипар зарастао у траву и снежаник цирка. Око појаса, свезано ми је уже. Дивно, потпуно ново перлонско уже, али које не користи ничему. Гледам га како предамном у благом луку клизи све ниже низа стену, напредо са мојим напредовањем. Јасно ми је да, што касније испаднем из пречке, дуже ћу тандрати низ литицу. Па ипак, да ово некорисно уже није ту, не бих могао да пењем. Оно ме стално подсећа на то да нисам сам, да је Бранко већ прошао овуда па није испао, да ће ми помоћи чим избијем први клин. Срећом, пречка је кратка и ево ме код првог клина. Избијам га и осећам уже како затеже. Сад ми је лако да испењем до другог и трећег клина. Крећем се оштрим бридом са осећањем да шетам по фудбалском игралишту. Стижем до Бранка, који ми предаје свој крај ужета и креће даље. Као и у већини кречњачких бридова, камење се може по вољи извлачити из стене. Јулско сунце пече свом жестином. Осећам страховиту жеђ. Пљувачка ми се згрушала на уснама у белу скраму. Грло ми је тако суво да покада не могу да говорим, а доле под нама бели се снежаник. Бранко ми показује некакву киселу траву, на коју по-где-где наилазино. Жвакао сам је у толикој количини да је Бранко касније причао како је овај смер пео са једним преживаром.

Прелазимо преко широке, готово хоризонталне платформе равних плоча. Обилазимо лево оштар део брида и силазимо у један дубљи зарез. На другој страни, излаз из зареза је експониран. Бранко полази у пречку десним боком, надајући се да ћемо тако лакше изаћи на брид. Кад сам дошао до њега, шаље ме напред у мали жљеб. Не налазим места за клин, те Бранко полази напред. Прошао је крушљиви жљеб, излази на рез једне љуске и узалуд се мучи да нађе место за клин. У експонираном делу који је пред њим. За то време, ја стојим на врховима прстију, ослоњен леђима на стену и ћутим, јер нисам у стању да говорим са овако сувим устима. Нема ни киселе траве, а сунце и даље жестоко пече. Осећам грч у нози од широког раскорака. Покушавам да променим свој положај. Пружам руку иза себе да дохватим уже којим сам везан за клин, али неспретно хватам и за Бранково уже. Он је то добро осетио, јер се тог тренутка пропињао на прсте, стојећи на камену који се клатио. Добио сам добру грдњу.

Ни нови покушаји да затуче клин нису помогли. Чеклћем га је тукао у стену, а вадио голом руком, сипајући ми каменчиће за врат. Стена пред њим није држала ни клин, ни руку ни ногу. Пажљиво је сишао до мене и сасушеним устима простењао да ћемо се вратити.

Схватио сан га. Прошли смо добру трећину пута али је и добар део дана прошао. Несносну жеђ нисмо имали чиме да угасимо. Ништа од хране нисмо понели, нити смо били спремни за евентуални бивак у стени. И – вратили смо се истим путем.

Милорад Мирковић - Мирко

ПИТАЊЕ ПРОПАГАНДЕ АЛПИНИЗМА

Циљ пропаганде алпинизма је да објасни, заинтересује и привуче. Каква је пропаганда, такви су и кадрови од којих се изграђују алпинисти. Они који су се бавили проблемима пропаганде алпинизма, морали су раније или касније да постану свесни озбиљних последица једне погрешне или површне политике. Јасно мора бити сваком од почетка да алпинизам у његовој бити може да схвати само онај ко познаје високе планине и ко је осетио потребу за пењачком вештином. Такозвани "идеолошки" чланци могу бити намењени само изграђеној алпинистичкој публици, а описи појединих тешких успона са свим, често потенцираним стравичним детаљима, код лаика могу да изазову само погрешне појмове. Само од ширине погледа неугог посматрача зависи да ли ћеосуђвати или подрават једну активност коју не разуме. Пропаганда мора да има јасан циљ, затим одговарати ономе коме је намењена, и оно што је најважније: не сме представљати алпинистичку делатност у кривом светлу, те стварати код лаика накарадне појмове (нажалост широко распрострањене) и привлачити у алпинистичке редове људе који после краћег стажа откривају своју заблуду и опадају. Или, што је још горе, таквом пропагандом погрешно се васпитно делује и на већ придобијене, који током даљег развитка често остају упорни у несхватању бити проблема, стварајући сталне тешкоће у организационим питањима и у подизању нових кадрова.

За пропаганду имамо на расположењу штампу, радио, предавања, фотографије, филмове и лично делање алпиниста у својој средини. Шта је до сада урађено: ниједан чланак који описује алпинистички успон није могао да продре у новине а да суштина чланка не буде жртвована изазивању сензације опасностима., стрмином или чак и бројем мртвих. Штампа је вредно бележила сваку алпинистичку несрећу, па их је увозила чак и из иностранства, док успеси наших алпиниста и рад наших одсека нису били довољно комерцијални. Радио је мање коришћен, али и тако је јасно да у радиопропаганди провејава исти дух. Добра репортажа о алпинизму се може саставити, то је већ било доказано. Али, за успешну репортажу није био довољан подвиг алпинисте и вешто новинарско перо, потребно је да добар новинар буде добар алпиниста.

Алпинистичке фотографије исто тако најчешће обрађују рад у стенама, дочаравајући стрмину и опсаност, а то су особине и филмова. После приказивања филма "Борба са стрмином", мајке су почеле да забрањују деци да иду у планинарска друштва, а после филма "Решевалци" општи је закључак био да само лудаци иду тамо где се догађају такве ствари, и то непотребно. У пропаганди алпинизма и сами алпинисти су више тежили за ефектима и славом, губећи потпуно из вида основне циљеве пропаганде.

Пропаганда алпинизма троба да буде намењена планинарима. Популаризација високих планина, са излажењем на теже приступачне врхове и лети и зими, то је пут приступачан и схватљив, а који оставља довољно места чак и за екстремно пењање, ако некоме то лежи.

Слава успона VI степена тежине је увек могла да заголица оне најамбициозније, али мало је дораслих тим тешкоћама. Многи су дошли привучени жељом да и они ураде то што су видели или прочитали, а онда нису у себи нашли довољно квалитета који се изграђују годинама активног бављења у планинама. Дошли су и отишли. Рад скромног пењача, чија граница лежи испод VI степена тежине, неинтересантан је за пропаганду, а његова достигнућа су у сталној сенци појединачних подухвата екстремиста.

Екстремизам има своје место у алпинизму, он вуче на теже успоне и већа достигнућа и подиже општи ниво, али то није све: Да би био користан, њега треба укротити.

Најбољи алпинисти се изграђују у планинама, без убеђивања разним средствима на клизавој стази пропаганде. Ко је једанпут ишао на врхове Алпа, зими на врхове планина на југу наше земље, или многе друге, за њега неће алпинизам никада бити далек и несхватљив. Напротив. Он постаје потреба.

Лично деловање алпиниста у својој средини своди се често на звецкање клиновима. Питање пропаганде овде се тесно преплиће са питањем подизања кадрова, са васпитањем генерација које су можда биле привучене баш тим звецкањем, уместо застрашујућих фотографија, филмова и репортажа које привлаче голицајући глад за сензацијама. Уместо технике потребне само у екстремно тешким

условима, треба повести људе у планине, пробудити у њима љубав према стрмим врховима, навести их да доживе узбуђење њиховог освајања и пробудити жељу да још много непознатог обиђу и виде. Пут и препреке које на њему треба савладати, најсигурнији су пропагатор алпинизма. Техника ће заузети своје место после, а лична способност и амбиција одредиће свакоме границу до које треба да иде.

Дакле, оно што се и сувише често заборавља, једини прави пут у алпинизам је кроз високе планине, које су његов најбољи пропагатор.

Живојин Градишар

ПОД ВРХОМ

Био је тек почетак октобра и тај нас је снег све изненадио. Стене око Вршича биле су под снегом и ледом. Све се то лако одламало. По цео дан могла се чути хука срушеног снега и ломљава леда.

Јуче сам из Тренте посматрао јужне падине Присјоника. Биле су под дебелим снегом и светлеле су као растопљена новина. Ја нисам имао ни цепин, ни камашне, ни наочаре за сунце. Зато ћу да идем кроз Окно - "Јесеничком", јер сајле и клинови воде до скоро самог врха кроз северну стену. Морам да избегавам сунце, јер су ми очи већ надражене.

И тако, сада ходам по завејаној стази. Још сам у шуми и срце ми шета од грла до пета. Не знам како ће ићи. Док сам са Вршича гледао северне стене Присојника, могао сам само да претпостављам. Лепо сам видео снег и лед по полицама, али како је то за пењање - то нисам могао тачно да знам. Знао сам само да Присојник никада није био лепши...

Сиђох у корито Пишнице и ево ме под стенама. Гледам. Грозно је. Снег је мали и лабилан. Танак, прозиран лед виси у дугим завесама и свећама, и већ на самом почетку потпуно прекрива сајлу. Ипак бих овде могао да прођем и без ње, али знам да у "Јесенишкој" има више таквих места на којима се одиста морам хватати за сајлу и клинове. Како ли је у камину? Сигурно је пун леда. Ако га будем разбијао, срушиће ми се на главу. У Мојстровки ми се то већ десило. За мене је то значило да морам да идем околно, по гребену.

Пречио сам под стенама са великим олакшањем, док су околно мене циликали комади падајућег леда. Излазим на седло између Вршича и Присојника. Ту је ветар однео снег. Види се трава. Топла је под сунцем. Немам времена за то. Гацам по стази која се једва назире под дубоким снегом. Гацам брзо. Снег је до колена. Овде више није сув, али је нешто тврђи. Ипак, још се није довољно топио.

Сада сам на стрмим блештаво белим падинама, под сунцем. Под сунцем - Богом, или сунцем - свирепом животињом, како то каже један други мит. Не знам, сада ми изгледа да је то исто. Сунце пржи, притискује ме својим горућим пипцима. У мрзлој белини постављеној усправно, оно слави своје моћно постојање. Ту, у свету уздигнутих планинских врхунаца, оно се игра са стењем, са оштрим бридовима, клизи по гребену, тече кроз шкрбине, плави заснежене падине. Нигде као у брдима сунце се са земљом не игра тако слободно и разуздано. Игра се са земљом - дететом својим, одлуталим у простор. И нигде се тај предак и потомак не изједначују толико као у планинама.

На раскршћу за пут гребеном и пут јужном падином, одређивао сам колико је сати. Док сам преко компаса визирио сунце, у очина је запекло. Знам да није требало да дође до тога. До сусрета мојих живих очију, очију од живог ткива, и сунца - божанства, ничим заклоњеног. Видео сам голо сунце и не знам какво је било. Само је запекло. И пред очима су остале жуто-зелене и црвене мрље... Завио сам на лево и сада ме је сунце опипавало по затиљку. Ишао сам сасвим лево, да бих одмах избио на гребенски рез. Стаза иде више десно, по југозападним падинама, да би на гребен избила тек на седлу. Али, тамо је снег био таман и шупаљ. Тада у мојој свести још није било речи - лавина. Дошла је тек када је и лавина кренула. Прво се зачуо пуцањ из Крнице. Тамо је УФУС снимао филм. Ти људи знају да снимају филм

али не знају да овде не би требало да пуцају. Пуцањ је одјекнуо и одјек се помешао са хуком снега који се котрљао. Бљештаву површину парала је сива река. Пришла је близу оног тамног снега, и он ми је сада изгледао још тамнији. Није било добро то место. Бежао сам од њега, право на гребен. Забадам своје голе шаке у снежни зид и пењем се са сунцем иза темена и горућим огледалом пред собом. На гребену је мала, жута локва млаке траве. Забио сам лице у њу. Одмарам своје упаљене очи. Не дуго. Журим. Зато сад поново пречим по јужној падини, пресецајући кривину гребена. Падина је јако стрма и туда нећу смети да се враћам. Морам да чистим снег са стења. Повремено стављам руке у цепове да их загрејем, иначе не осећам камен под прстима.

Опет сам на гребену. Свуда око мене је отворено. Само се с десна још надноси врх Присојника. Још којих 300 метара. Окрећем леђа сунцу и видим Грос Глокнер, Анкогел, Хохалмшпице, брда од злата. Лево, дубље од њих, из љубичасте даљине, извиру Зонблик, Гросвенедигер и Драјхерншпице. Испред њих, много ближи, у плавим санкама је Полишки Шпик. Дубоко доле под врховима мојих ципела види се зелена Савина долина. Лево је чаробна Трента, да могу сад оданде да погледам, видео бих себе као малу пукотину у ледено-бљештавој светлости.

Пењем се на Крај Стен - најзападнију коту у гребену Присојника. Маркација не иде туда, већ јужно, али тамо је таман снег. Под ногом ми одлети камен и падне на онај таман снег. И поново тече сива река. Док гледам како она пресеца правац маркације, осећам да се у мени утроба помера. Добро је што не идем онуда. Овде је теже, али ми ништа не виси над главом. По стени нема леда. Високо сам над снегом. Јако је стрмо. Опримци су сасвим мали. Сада иде већ лакше. Са врха Крај Стен треба да мало сиђем преко Малог Седла опет на гребен. И опет се моје упаљене очи сударају са глатком, ничим непрекинутом, горућом белином.

Зашто морам да идем до врха? Да бих оданде имао бољи поглед? – Али, кад гледам, мене очи боле. Или, можда да бих се уписао у књигу? - Ја сам се тамо већ уписивао... Не знам зашто, али се ја и даље пењем. Туда некуд води и маркација, само се тачно не сећам. На очи сам везао мараму и једва видим куда идем. Важно је само да идем гребеном. Он је сада доста широк, али стрм. Снег јо дебео и тврд. Пењем се као уз лествице, забадајући стопала и шаке пред себе. Тамо где је тањи, снег се лако одваја и морам прво да чистим. Није ми више хладно на рукама. Не осећам више ни мокре чарапе. Само очи пеку. И боле, као да их неки прсти притискују.

Докле ли ће то мучење да траје? До врха ћу још видети. Није више далеко, још око 150 метара висинске разлике. Али, треба да се и вратим. Ако наставим до врха, све ово продужиће се за читав сат и по. Зашто да продужавам? Да би био херој који је истерао до краја? Али, ту није у питању никакво јунаштво. Ја добро познајем овај гребен и јасно ми је да, кад сам дошао све до овде, могу без сумње и на врх да изађем. Зашто да себи доказујем оно што је очигледно? Ипак, ипак хитам даље. Зашто да се не попнем на сам врх? Сви ми волимо да дођемо на врх. Зашто да овај успон не добије своје природно финале? Али, у мојим очина је ватра, и цео овај свет изломљеног и умораног блеска почиње да се љуља и врти око мене, и ја се сад питам - шта је то финале? После врха доле, па опет нови врх, зар то није само кратак прекид у нашем вечитом доживљају? И тада се појам "успеха" некако чудно издвоји, и остаде сасвим по страни од околних збивања, као нешто што им уопште не припада...

Враћао сам се. Нисам био ни тужан ни разочаран. Да ли сам био задовољан? То још нисам знао. Није било времена за то. Говорио сам себи да морам да пазим како силазим, јер сам све мање видео. А скотрљао сам се са потоком снега низ неке глатке плоче. И опет сам себи само говорио да морам да гледам, овде где сваки покрет води горе или доле. Напред и назад не постоји. Јер, напред је тврд камен, а позади празно...

Још увек сам силазио између снега и сунца. На раскршћу сам поново одмарао очи у тамном зеленилу рушја. Наишла је једна дивокоза. Оњушила ме је, кратко је звизнула и даље отишла. Онда је дошао облак, између сунца и снега био је облак и падине Присојника више нису биле огледала, биле су само беле. Сада сам се враћао истим путем којим сам и дошао. Видео сам отиске својих стопа. Отисци су били јако размакнути. Нисам знао да сам правио тако дугачке кораке. Отисци су били врло ситни. Зар сам ја тако мали, изгледало је да је туда пролазио неки кепец у чизмама од седам миља.

Бранко – Бата Митрашиновић

ИЗ ДНЕВНИКА

3. VII. 1956 год.

Дан још сасвим није овладао долином Дубоке Реке. Само се врхови Кораба уздижу кристално јасно изнад густих шума алпске долине, иако његове стене још увек нису забљештале под првим сунчевим зрацима.

Нестрпљиви смо и осећамо неко унутрашње треперење у себи, слично узбуђењу пред какав велики догађај. Данас би требало да се открије тајна Кабаша и безимених врхова. Да ли ће они оправдати наша, можда претерана ишчекивања, или ће тај гребен постати само још један у низу многих других широм наших планина? Да ли ћемо Добрица и ја бити кадри да га савладамо или то нестрпљење потиче отуда што желимо први да га пређемо и нестрпљиви смо да то буде што пре?

Ево је Планиница (по секцији "безимени врх") – наш врх. Толико смо желели да га опет видимо. 1. маја, када смо под његовим стенама провели 16 сати шћућурени у завејаним шаторима и друхћући од хладноће, дочекао нас је сурово и непријатељски. Са његовог оштрог гребена ветар је злокобно фијукао, завејавао нас снежним наносима и тукао леденим капљицама. Овога пута био је тих и достојанствен, спреман да благонаклоно прими свакога који то жели.

Пењемо се југоситочном падином Кабаша, врло је стрма. Бусење траве и стењаци служе нам као опримци. Најгоре је на местима са клизећим шљунком. Ту нема никаквих опримака. Стрмина је велика а тешки руксаци на леђима. Нога не сме ниједном да клизне, јер се грешка не може исправити. Сада већ улазимо у стењаке, који постају све чешћи. То је онај букет камених главица, којима је врх окићен. Међу њима се једна нарочито издваја, врх Кабаша. Налазимо се на њему.

Непосредно под врхом, низ испретураних стена, местимично и глатких плоча, сачињавају даљи део гребена у правцу границе. Силазак са Кабаша изгледа врло незгодан и чини нам се да туда нећемо успети да се провучемо. Ипак покушавамо, проналазимо некако пролазе и одмичемо гребеном, макар и брзином пужа. Сада нам се испречио један безимени врх са шиљатим, крушљивим стенама. Покушавамо да мало сиђемо са гребена и обиђемо северном падином. Али, у једном снежном кулоару се заглављујемо па не можемо ни напред ни назад. Присећамо се да нам је уже у ранцу и оно нам помаже да се заједно са руксацима испнемо назад на гребен.

Почела је и киша да промиче. Покушавамо да заобиђемо стене са јужне падине. Стрми одсеци свуда прече пут. Остављам руксак и вршим извиђање. Чини ми се да сам пронашао пролаз и таман хоћу да јавим Добрици, када испадох пред једну полицу. Једва је некако пролазим боз руксака, а даље је опет одсек. Враћам се назад и тражимо обојица даље и најзад одмичемо. Налазимо се на гребену са друге стране фамозног врха.

Доста нам је гребена Кабаша и безимених врхова. Даљи њогов део изгледао је исто тако рогобатан као и досадашњи, а доле под нама, долина Дубоке Реке била је тако привлачна. Закључујемо да даље кретање гребеном не може бити у толикој мери интересантно да би оправдавало толико губљење времена и кретање брзином пужа. Или је можда тај закључак само потребан нашој савести, која жели да буде мирна? У бачијама под Прој Фелом, који је потмуло хучао, трудили смо се да не мислимо о томе.

4. VII. 1956 год.

Испели смо се козјом стазом изнад камених литица, са којих се отискују густи водени млазови и заглашно хуком сурвавају у Корито Дубоке реке. То је водопад Прој Фел - природни феномен своје врсте, једна од атракција Кораба. Низ камену литицу, високу неких стотину метара, обрушавају се јаки водени слапови, ударају у каменито подножје и скупљају у издубљеном кориту реке. Узалуд смо

покушавали да пратимо погледом поједине млазове од њихове појаве на ивици литице па до њиховог пада у пцдножје. Све се то сливало у једну непрекинуту нит.

Данашњи дан био је препун емоција. Вечерас, док се одмарамо у Нешатовој гостинској соби, изгледа нам невероватно да је све то било у једном једином дану и чини нам се да смо били учесници неког узбудљивог и снажног филма, и док емоције једна другу стижу, преплићу се и не дозвољавају да се среде, осећамо да је баш то, та велика духовна дистракција, оно што нас привлачи да опет и опет кренемо у планине.

Још јутрос били смо у бачијама под Прој Фелом, а само неколико сати касније седели смо на снежној обали језера "Ђоли Корабит", једног од највиших језера Балкана. Уместо бучне хуке водопада, сада је преовладала савршена тишина планинске дивљине, а ти комади леда што на јулском сунцу мирни пливају зеленкасто-тамном површином језера, само још више потенцирају тишину и стварају ефекат пустоши и дивљине.

Затим, успон буквално пузећи уз стрме падине невидљивог врха, за који смо држали да је главни и разочарање када смо са њега видели пред нама други, већи.

Али нам се чини да ће од свега најдубље остати урезани у сећању они тренуци када се, у дубоко заснеженом цирку Кобилног Поља, спустила густа магла и отпочела киша, баш када смо се спремали да се испнемо на врх Кораба. Врха је нестало пред нама, правци за оријентацију су замагљени, а исто тако и гранични каменови, које смо до малочас видели на педесетак метара даљине. Завладао је неки осећај несигурности и за тренутак појавила се сумња да ћемо уопште кретати даље. Зар су морале те магле да се спусте баш сада, када треба изаћи на врх Кораба, пробијајући се поред граничних каменова? Али је чињеница да су магле пале, да су ту негде гранични каменови (сада већ не знамо да ли лево или десно од нас) а још сигурније је то да ми морамо на врх. Зато се упућујемо у маглу, инстинктивно бирајући пут и зверајући лево и десно, не би ли угледали граничне ознаке. Видећемо их тек на врху, обавијеном у непрозирну маглу. Напетост је попустила и наступило је потпуно олакшање. Да ли је то због осећања сигурности да не можемо више залутати на другу страну, или због тога што смо освојили други врх у Југославији?

Са врха се ништа не види даље од 10 метара, очигледно је, дакле, да нам он сам не може пружити никаква уживања и да мирне душе можемо да се вратимо. Па ипак, ни једном од нас и не пада на памет да смо нешто пропустили или да нешто недостаје. Све је у реду, радосни смо и осећамо велико задовољство и олакшање у сазнању да се налазимо на врху, и јасно нам је да он (врх) ту уопште није важан. Важно је сазнање. Сазнање да смо на њему.

ПРЕГЛЕД ИЗЛЕТА И ПОХОДА **у периоду од 31. V до 10. XI 1956. г.**

ИЗЛЕТИ :

1. **ФРУШКА ГОРА** - (16-17. VI 1956) ; 16 учесника, пређено 12 км.
2. **ВРШАЧКА БРДА** - (10. VI 1956) ; 2 учесника, пређено 15 км.
3. **КОСМАЈ** - (19.VIII 1956); 6 учесника, пређено 18 км.
4. **КОСМАЈ** - (9. IX 1956); 10 учесника, пређено 18 км.
5. **БРЕЗОВИЦА** - (16-21.VIII 1956) ; 5 учесника, пређено 15 км.
6. **АВАЛА** - (20. IX 1956); 11 учесника, пређено 4 км.

ТУРЕ И ПОХОДИ :

1. **ЈУЛИЈСКИ АЛПИ** (27.VI - 03.VII 1956); 2 учесника, 17 часова хода, висинска разлика + 2900 - 2900, освојени врхови: Олтар (2509) и Шпик (2472); изведена три алпинистичка успона.
2. **ЈУЛИЈСКИ АЛПИ** (24.VI - 03.VII 1956); 2 учесника, 65 часова хода, висинска разлика + 6350 - 6100, освојени врхови: Мојстровка (2332) Присојник (2547); изведена три алпинистичка успона.
3. **КОРАБ - ВРАЦА - ШАРА** (2-8. VII 1956); 2 учесника, 119 часова хода, висинска разлика + 8350 - 7960, освојени врхови: Кукољ (1787), Кабаш (2395), безимена ката у гребену Кабаша (око 2300), ката у гребену Кораба (око 2500), Кораб (2764), Мала Враца (2400) и Титов Врх - Турчин (2756).
4. **БЈЕЛАСИЦА - МОРАЧКЕ ПЛАНИНЕ** (10-19. VII 1956); 3 учесника, 58 Часова хођа, висинска разлика + 5200 - 5360; освојени врхови: Троглав (2016), Зекова Глава (2100), Бабин Зуб (2223) и Лијевно (2107)
5. **СЛЕТ ПЛАНИНАРА ЈУГОСЛАВИЈЕ НА ПРОКЛЕТИЈАМА** (2-8. VII 1956); 14 учесника, висинска разлика + 1200 - 2880, освојени врхови: Жути Камен (2522), Маља Нецинат (2314), Старац (2408), Девојачки Крш (2260), Дио (2102), Крш Богићевице (2358), Марјаш (2530) и Пасји Врх (2406); изведен један алпинистички успон.
6. **ЦРНОГОРСКЕ ПРОКЛЕТИЈЕ** (5-12. VII 1956); 2 учесника, висинска разлика + 6267 - 6004, освојени врхови: Маја Росаве (2300), Маја Розит (2522), Волушница (1755) и Маја Попадија (2056).
7. **КОМОВИ** (13-21.VII 1956); 3 учесника, висинска разлика + 3768 - 3368, освојени врхови: Кучки Ком (2484, 2483 и 2485) и Васојевића Ком (2400), изведена четири алпинистичка успона и две акције спасавања.
8. **МОРАЧКЕ ПЛАНИНЕ** (22-24.VII 1956); 3 учесника, висинска разлика + 2225 - 2193, освојен врх Бабин Зуб (2223).
9. **ДУРМИТОР** (25-28.VII 1956); 3 учесника, висинска разлика ---, освојени врхови Ћуровац (1600), Кук (1615), Савин Кук (2312), Шљеме (2470) и Терзијин Богаз (2220); изведена два алпинистичка успона.
10. **КАМНИШКИ АЛПИ** (1-8.VII 1956); 2 учесника, висинска разлика + 1800 - 1800, освојени врхови: Врана (2253), Турска Гора (2235) и Гринтавец (2558).
11. **ЦЕНТРАЛНИ АЛПИ** (9-30.VIII 1956); један члан Радничког у саставу екипе Алпинистичког одсека Београда, изашао на Матерхорн (4468) и Гран Фламбо (3565); изведена три алпинистичка успона.
12. **ПРОКЛЕТИЈЕ** (16-28.IX 1956); два учесника, висинска разлика ---, освојени врхови: Вретено (1970), Девојачки Крш (2260) Дио (2102), Маље Нецинат (2314), Жути Камен (2522), Маја Розит (2522), Маја Колац (2355) и Маја Попадија (2056).

БИЛТЕН "ПД РАДНИЧКИ" излази захваљујући вашим прилозима, сугестијама, текстовима и фотографијама. Достављајте нам све што може допринети развоју и афирмацији планинарства. Уредништво се унапред захваљује на сарадњи.

